

Raport Științific

Conform Planului de realizare a proiectului, Etapa I (2020) – *Evoluția cronologică a 'ahdname-urilor engleze în secolele XVI-XVII* a prevăzut analiza textelor osmane ale 'ahdname-urilor engleze deja disponibile (1580, 1601, 1606, 1675), precum și studierea altor documente diplomatice privitoare la emiterea lor.

În acest sens, am început prin a analiza o capitulație engleză inedită, presupusă a fi cea emisă în 1606. Copia acestui document este inclusă în manuscrisul Bibliothèque nationale de France, Supplément turc 118, f. 57-60 și conține titlul osman (*bu İngiltere 'ahdnamesidir*, „aceasta este 'ahdname-ura Angliei”), precum și una italiană (*Capitulazioni fra l'Imp. di Turchia e il Serenissimo Re di Grande Britannia*), însă nu oferă nicio dată la care a fost emis. Cu toate acestea, s-a presupus a fi vorba despre copia 'ahdname-urii emise de sultanul Ahmed I lui Iacob I al Angliei în urma petiției înainte de ambasadorul Sir Thomas Glover în 1606 sau 1607, deoarece este precedată în manuscris de 'ahdname-ura franceză din aprilie 1607. Documentul ar fi fost astfel cel prin care Anglia a încercat să-i aducă sub tutela sa pe negustorii olandezi, marcând un moment important în lupta diplomatică dusă împotriva Franței la Constantinopol.

Înainte de a începe transliterarea textului am cercetat rapoartele diplomatice din anii respectivi pentru a putea aproxima data la care ar fi fost emisă această 'ahdname. Potrivit rapoartelor franceze și venețiene, Glover a plecat din Londra la 18 noiembrie 1606, a ajuns în Galata pe 9 ianuarie 1607 și a obținut noua capitulație nu mai târziu de 28 martie 1607.¹ Așadar, anul emiterii 'ahdname-urii lui Glover este cu siguranță 1607, și nu 1606.

Transliterarea textului din manuscris și compararea lui cu capitulațiile din 1580,² 1601³ și 1675⁴, au arătat însă că nu este 'ahdname-ura obținută de Glover în 1607, ci precedenta, din 1604, obținută de ambasadorul Henry Lello (în funcție între 1597-1607).

¹ Th. de Gontaut-Biron (ed.), *Ambassade en Turquie de Salignac. Correspondence diplomatique*, p. 115, 128-130; *Calendar of State Papers: Venice*, vol. 10, doc. 624, 712.

² Susan Skilliter, *William Harborne and the Trade with Turkey, 1578–1582: A Documentary Study of the First Anglo-Ottoman Relations*, New York, Oxford University Press, 1977, p. 86-89, 232-236.

³ Akdes Nimet Kurat, *Türk-İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi (1553-1610)*, Ankara, Türk Tarih Kurum Basımevi, 1953, p. 204-208.

⁴ *Mu'ahadat mecmu'ası*, vol. 1, Istanbul, Hakikat matba'ası, 1294-1307 [1877-1884], p. 240-262.

În introducerea documentului este într-adevăr specificat faptul că beneficiarul este regele James al „Angliei, Franței și Irlandei” (*İngiltere ve França ve Hiber[n]e vilayetlerinin kralı Yakob*), însă nu este menționat și numele ambasadorului care a cerut emiterea lui. De asemenea, numele sultanului emitent nu apare nicăieri în text (fiind o copie lipsește turaua sultanală), însă poate fi dedus cu ușurință că este vorba de Ahmed I, întrucât numește un sultan Mehmed ca fiind tatăl lui (*babam*, f. 57, r. 8), precum și un sultan Murad ca fiind bunicul lui (*dedem*, f. 57, r.5). Unica opțiune valabilă este ca cei doi să fie Mehmed III, respectiv Murad III, întrucât singura altă succesiune de sultani cu acești nume mai poate fi întâlnită doar în secolul al XV-lea (Murad II și Mehmed II). Atât '*ahdname*-a din 1604, cât și cea din 1607 au fost emise de Ahmed I către Iacob I, astfel că doar analiza comparativă a articolelor a putut soluționa dilema.

Primele 16 articole sunt identice cu cele din 1601 (acordate de Mehmed III reginei Elisabeta I), cu excepția unei adăugiri la art. 6, care în documentul de față conține în plus următoarea precizare: „poruncile acordate până acum pentru comunitatea englezilor, precum și cele ce vor fi acordate de acum înainte vor fi puternice, precise și vor fi mereu avantajoase pentru comunitatea respectivă, precum și pentru cei care vin sub pavilionul lor.”⁵ Urmează apoi 22 articole, cele inițiale acordate Angliei în 1580, după care urmează un ultim articol referitor la comerțul englez din Marea Neagră, care în capitulația din 1601 este trecut înaintea celor din 1580. Corelând aceste informații am eliminat posibilitatea ca documentul inedit din ms. Bnf, Suppl. Turc 118 să fie o copie a '*ahdname*-lei din 1601, singura opțiune rămânând ca el să fie cel din 1604.⁶

Pregătind din timp deplasările pentru cercetare în arhive din străinătate, prevăzute în Planul de realizare, în această perioadă am realizat o cercetare preliminară pe site-ul Arhivelor Naționale din Kew, Londra, unde am identificat o serie de documente din fondul State Papers

⁵ *ta'ifesi verilen evamir-i şerife ve şimden sonra verileçek ahkam-ı münife muhkem ve mü'ekked olup ta'ife-i mezbureye ve sancakları altında yürüyenlere da'ima fa'ideli ü nef'lü ola.* (f. 58, r. 1-2). Această frază apare în recapitularea inclusă în '*ahdname*-a engleză din 1675, printre articolele noi aduse la începutul domniei lui Ahmed I. Fraza, de altfel, va fi preluată și în capitulațiile olandeze (1612) și austriece (1617).

⁶ Originalul este păstrat la British Library, ms. Cotton Roll, XIV. 10 (conform Rieu, *Catalogue of Turkish Manuscripts in the British Museum*, Londra, 1888, p. 78 și menționat ca fiind original de Skillter, *William Harborne*, p. 93, n. 18).

Contract de finanțare nr. PD 81/2020, Cod proiect : PN-III-P1-1.1-PD-2019-0438
Denumirea proiectului: O revizuire a relațiilor diplomatice dintre Islam și Creștinătate: Capitulațiile ('*ahdname*) otomane acordate Franței și Angliei în secolele XVI-XVII
(Acronim: MusChriDiploRev)

(SP/105/109), legate de emiterea capitulațiilor engleze din secolul al XVII-lea. De asemenea, am cercetat rapoartele diplomatice legate de emiterea capitulației din 1621.⁷

În această perioadă am efectuat și o achiziție de carte: Sándor Papp, *Die Verleihungs-, Bekräftigungs- und Vertragsurkunden der Osmanen für Ungarn und Siebenbürgen. Eine quellenkritische Untersuchung*, Viena, 2003. Lucrarea este una fundamentală pentru studiul diplomatiei osmane, utilă din punct de vedere metodologic pentru proiectul meu.

DIPRATU Radu-Andrei

1.12.2020

⁷ *The Negotiations of Sir Thomas Roe, in his Embassy to the Ottoman Porte, from the year 1621 to 1628*, Londra, Samuel Richardson, 1740; *Calendar of State Papers: Venice*, vol. 16 (1617-1621), vol. 17 (1621-1623).